

De Naam in de Stilte

‘Wie ben ik’ vroeg Mozes aan de Eeuwige.. Wie ben ik dat ik naar de Farao zal gaan om mijn volk, de Israëlieten, uit Egypte te bevrijden? Mozes krijgt de opdracht om zijn volk uit Egypte te leiden maar wil eerst wel het een en ander weten. Je hoort hem denken: ‘Wie ben ik om zo’n opdracht te moeten vervullen? Waarom moet ik het volk bevrijden? Kan ik dat wel?’ In de stilte van de woestijn, in bedekte termen, in mysterieuze woorden, openbaart zich iets van een geheim. De Godsnaam die in de joodse godsdienst niet uitgesproken wordt. ‘Kom niet dichterbij en doe je sandalen uit, want de plaats waar jij staat is heilige grond’. Alsof er een stilte over Mozes heen valt als hij daar op blote voeten staat op gepaste afstand van deze verholde openbaring. De Eeuwige laat Mozes weten dat hij de ellende van zijn volk in Egypte heeft gezien, hun jammerklachten heeft gehoord. Hij heeft gezegd: ‘Ja, ik ken jullie lijden’. Maar nu zegt hij ook: ‘Ik zal je bijstaan...’ Deze onthulling gaat gepaard met een opdracht kennelijk. Zoiets van ‘Luister goed Mozes, heb vertrouwen, heb moed om te zijn wie je bent of wie je zijn moet. Ik ben immers bij je’.

Maar, wie is dat ‘ik’ dan en wie zou dat moeten zijn? Mozes was nog niet klaar met zijn vragen en ik ook niet. Kan ik, net als Mozes, in de stilte meer te weten komen?

Soms kan ik stil raken, stil gemaakt worden door iets wat mij toekomt. Ik word dan wakker geschud door iets wat ik zie op straat, door een bijzonder verhaal of een ontmoeting of omdat iemand anders die mij hard nodig heeft. Ook kan ik stil worden van een kunstwerk of mooie muziek. Dan word ik geraakt en aangespoord, van binnen ben ik even niet opgejaagd en word ik stil. Mijn hoofd hoeft niet meer te denken, en te piekeren. Hoofd en hart vallen samen. Het voelt goed. Ik geloof dat ik dit ben. Dit zal ik wel zijn. Maar vaker nog word ik niet door iets van buiten geraakt en voel ik juist grote behoefte om naar binnen te keren. Dan wil ik een wandeling maken in de natuur, een stuk gaan zwemmen of alleen zijn in een stille omgeving ..en even niets. Dan verlang ik naar rust en wil ik alle ruis om mij heen uitzetten. Geen indrukken meer die binnenkomen. Mijn onrustige hart zoekt verstillen en leegte, reiniging van de volheid van alle externe prikkels. Mijn ziel wil gevoed worden en is op zoek naar nieuwe vulling, een andere context, een andere manier van mens zijn. Ik wil mijzelf opnieuw tot mijn omgeving bepalen, of misschien wel bepaald worden door een andere stem, een tegengeluid. Ik wil dan tot mijn zelf komen.

Mozes vraagt door. Hij wil toch meer weten; het is hem nog niet voldoende om op zichzelf te vertrouwen, hij vermoedt dat er meer te begrijpen valt. En als ik dat moet doen wie zeg ik dan dat mij gestuurd heeft? Als ik nu bij de Israëlieten kom en hun zeg: de God van uw vaders zendt mij tot U, en zij vragen ‘Hoe is zijn naam’, wat antwoord ik dan? Wie ben *III* dan? De Eeuwige licht nog een tipje van de sluier op: Ik ben die ik ben, ik ben die is, ik zal er zijn. Ik ben die er zijn zal. Met deze woorden wordt Mozes de wereld ingestuurd. Deze openbaring heeft kennelijk betekenis voor wie Mozes is, hoe Mozes zelf zal zijn. Dus het zijn van Mozes hangt samen met hetgeen hem net onthuld is. De Godsnaam is hem op mysterieuze wijze in de stilte van de woestijn geopenbaard en hij moet zelf op weg, zelf handelen. Juist in deze stilte vindt Mozes zijn bestemming en hoort hij iets waardoor hij weer verder op weg kan. Het is een openbaring en een opdracht tegelijk. Een gave maar ook

voor hem een opgave om er zelf te zijn voor anderen in de wereld. Om zichzelf en anderen te bevrijden uit hun benarde situatie, uit hun onderdrukking.

Komt het mysterie, de naam in de Stilte, dan op mij af, naar mij toe, zoals bij Mozes in de woestijn, of ken ik het misschien ergens al, zit het heel diep van binnen verborgen, in mij, in een diepe put begraven met stenen en gruis erop, zoals Etty Hillesum, bekend van haar dagboeken en brieven uit de tweede wereldoorlog, vermoedde. Hebben wij dan misschien een taak om de God die -diep binnen in ons begraven is -op te graven? Moeten wij de Godsnaam opgraven, de Naam opnieuw horen, door stenen en gruis aan de oppervlakte van onze ziel te verwijderen die ons belemmeren dichterbij te komen. Door de poort van ons hart steeds weer schoon te vegen van het lawaai buiten ons en in onszelf? Om deze God -in ons- uit zijn benauwenis te bevrijden en opnieuw tot ons te laten komen? Zo voorzichtig en verhuuld als God zich openbaart aan Mozes zo worden wij aangespoord om in ons spreken over en handelen vanuit God voorzichtig te zijn. Zuinig te zijn met onze woorden en de stilte te zoeken. Dit kwetsbare geheim te behoeden en te bewaren. Kunnen we dit mysterie, dit stille geheim koesteren, de stilte in onszelf toelaten? Kunnen we vanuit stilte handelen? En deze Godsnaam beschermen en in haar kwetsbaarheid overeind houden, deze broze Naam die door de geschiedenis heen en -nu nog steeds- gegijzeld wordt door mensen en vaak misbruikt voor de verkeerde doeleinden. De Eeuwige die iets van zichzelf onthult en met ons wil zijn maar die ook door ons geholpen moet worden, ruimte moet krijgen om in wezen 'ik ben die is' te kunnen zijn, zonder dat wij ons alles kunnen toe-eigenen of begrijpen kunnen. Als wij de verborgenheid in onszelf, het geheim van leven de ruimte kunnen laten door, net als Mozes, niet te dichtbij te willen komen en op gepaste afstand te blijven staan terwijl wij onze sandalen uit doen. Wanneer wij, onze woorden achter ons hebben gelaten, durven blijven staan en luisteren, kan de stilte gaan spreken.

Ik denk ook aan woorden van dezelfde Etty Hillesum die hoopt dat die God, dit geheim, het in ons niet begeeft. Zij schrijft : 'Dat wij jou moeten helpen en door dat laatste helpen wij onszelf'. Door de Godsnaam 'ik zal er zijn' te redden onszelf te redden. Om de mens in onszelf naar boven te halen, te laten zijn. Zoals Mozes ooit gered is uit het water en nu zelf mensen naar de redding moet leiden. Zoals wij deze Naam werkelijkheid kunnen laten worden door er zelf te zijn. Met de onuitsprekelijke Godsnaam die ons is toevertrouwd en het geheim van ons leven in gedachten -en in mijn hart- voel ik ruimte en rust. Mijn hart is niet meer onrustig en opgejaagd, mijn hoofd is stil. Het voelt goed zo. Ik ben er, ik mag er zijn. Ik moet er zelfs zijn in deze wereld. Mijn opdracht is misschien niet zo groots en onmogelijk als die van Mozes- maar toch- kan, wil en zal ik er proberen te zijn en te doen wat mij te doen staat. Hier in de kerk steken we kaarsen aan omdat wij in stilte deze Naam vragen om met ons te zijn en om ons te steunen in ons zijn voor anderen. Om in stilte een opdracht te kunnen ontvangen. Om op weg te gaan als het nodig is. Om het stille geschreeuw -bedolven onder gruis en steen- te kunnen horen. Om dicht bij onszelf te blijven. Om mens te zijn op aarde.

Claartje Kruijff

Exodus 3, 4-14 en teksten van Etty Hillesum

** met dank aan Nico ter Linden, Het verhaal gaat, uitgeverij Balans, 2003*